

Undersökning av betydande miljöpåverkan

Tillhörande detaljplan för
Pluto 1 och Lejonet 1 m.fl. (Tjärnaskolan)
inom Hagalund
i Borlänge kommun, Dalarnas län

Juni 2024

Inledning

Undersökningens syfte

När en ny detaljplan tas fram eller en befintlig ändras ska kommunen ta ställning till om genomförandet av detaljplanen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. För att ta reda på det ska i princip alla förslag till detaljplaner genomgå en undersökning.

I de fall kommunen i undersökningen kommer fram till att planens genomförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan innebär det att planen ska genomgå en strategisk miljöbedömning och en miljökonsekvensbeskrivning behöver tas fram.

Undersökningens innehåll

Kommunen ska identifiera de omständigheter som talar för och emot en betydande miljöpåverkan. Kommunen ska också genomföra ett samråd om frågan med länsstyrelsen och andra kommuner som kan antas bli berörda utifrån sitt särskilda miljöansvar. Efter undersökningen ska frågan om betydande miljöpåverkan avgöras genom ett särskilt beslut. Undersökningen ska genomföras inom ramen för plansamrådet. Detta innebär att den måste vara genomförd innan granskningen påbörjas.

I miljöbedömningsförordningen anges vilka omständigheter som kommunen ska utgå ifrån vid en undersökning av om en detaljplan kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Det finns vissa fall då undersökning inte behöver genomföras, och vissa fall då frågan om betydande miljöpåverkan på förhand kan antas.

Detaljplanens syfte

Syftet med detaljplanen är att utöka byggrätten vid Tjärnaskolan och tillskapa ändamålsenliga friytor, trafikangöring och gångstråk. Detaljplanen omfattar även att utveckla Masergatan för ökad gång- och cykeltrafik, delen mellan Allfarvägen och Skördegatan.

Planområdet

Planområdet ligger inom norra Hagalund, och avgränsas i norr av bostadskvarteret Lintegen, i väster av Skördegatan och Björngränd, i söder av Hällsjövägen och i öster av grönstråket utmed Allfarvägen. Planområdet är ca 3,2 hektar (32 271 kvm).

Figur 1. Planområdets avgränsning.

Översiktsplanens markanvändningskarta är översiktlig och anger att den pågående markanvändningen utgörs av bebyggelse. Den sammanvägda markanvändningen i Fördjupad översiktsplan för Borlänge tätort anger föreslaget planområde som "utredningsområde skola". Kommunens bedömning är att föreslagen markanvändning är förenlig med översiktsplanen och att översiktsplanen är aktuell inom planområdet.

Befintlig skola uppfördes ursprungligen omkring 1940 och bestod då av huvudbyggnad och separat gymnastiksal. När skolan först uppfördes passerade järnvägen utmed norra fasaden på huvudbyggnaden, vilket är förklaringen till den snedställda placeringen av byggnaden, i förhållande till området i övrigt. Under 1950-talet kompletterades skolan med en förlängning av huvudbyggnaden och en separat matsalsbyggnad.

För att tillskapa ändamålsenlig trafikangöring och mer friyta till skolan köptes mark söder om skolan in av kommunen. 2016 bebyggdes dock ytan med förskola och radhus. Den tidigare villagatan Jungfrugatan upphörde som genomfart då en ny byggnad placerades över vägsträckningen.

Inom den befintliga skolgården finns stora asfaltsytor som används för bollspel med mera. Det finns ett antal större uppvuxna träd runt om skolan, men på stora delar av skolgården är det idag brist på skugga.

Nollalternativ

Gällande detaljplan för Pluto 1 plannr. 141, laga kraft 6 april 1970 anger användningen Garage inom Pluto 1 för att möjliggöra anordningar för bilservice. Gällande detaljplan för Lejonet 1 plannr. 453, laga kraft 2005-06-17. Detaljplanen anger användning Skola och Kontor inom Lejonet 1. Båda dessa detaljplaner har på olika sätt syftat till att skapa förutsättningar för en god skolmiljö vid Tjärnaskolan, med tillfredställande friytor, grönstruktur och gångstråk. Stråket som skär av Pluto 1 från Lejonet 1 var en äldre järnvägssträckning, som senare nyttjats som gångstråk, och förklarar befintlig skolbyggnads orientering.

Nollalternativet innebär att fastigheten Lejonet 1 fortsatt används som skola, men att ingen ytterligare utbyggnad av lokaler kan medges för skolans verksamhet. Fastigheten Pluto 1 kan fortsatt nyttjas för parkering och får byggas med garage, vilket stämmer dåligt med kommunens rådande ambition att utveckla platsen och stråket Masergatan.

Undantag från undersökning i vissa fall

Detaljplanen är inte undantagen från krav på undersökning.

Undantag från undersökning	
Skyldigheten att göra en undersökning gäller inte för detaljplaner som endast syftar till att tjäna totalförsvaret eller räddningstjänsten (6 kap. 3 § MB)	
Syftar detaljplanen endast till att tjäna totalförsvaret eller räddningstjänsten?	Nej

Betydande miljöpåverkan kan på förhand antas i vissa fall

Frågan om betydande miljöpåverkan för detaljplanen är inte på förhand avgjord av föreskrifter meddelade av regeringen.

Betydande miljöpåverkan kan på förhand antas	
Betydande miljöpåverkan kan på förhand antas i vissa fall, men en undersökning ska ändå genomföras. Dessa fall framgår av Miljöbedömningsförordningen.	
Omfattar genomförandet av detaljplanen en verksamhet eller åtgärd som kräver tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken?	Nej
Anger detaljplanen förutsättningar för att bedriva sådana verksamheter eller vidta sådana åtgärder som anges i 6 § Miljöbedömningsförordningen eller bilagan till förordningen?	Nej

Undersökning (miljöbedömningsförordningen 5 §)

Förutsättningar för verksamheter eller åtgärder (1 a)

Detaljplanen möjliggör användningen Skola, GATA, E₁ – transformatorstation och SKYDD. Dessa användningar medger inte verksamheter eller åtgärder med betydande omgivningspåverkan. Användningen Skola kan innebära viss omgivningspåverkan utifrån trafikallsträng.

Betydelse för andra planers miljöeffekter (1 b)

En detaljplan för förtätning med bostäder inom Klövervallen 1 antogs 2021. Att möjliggöra utbyggnad av Tjärnaskolan bidrar till att tillgodose behovet av skola i området Bullermyren inom gångavstånd.

Planområdet omfattas av planprogram för Östra Hagalund, där planuppdrag gavs 2020. Syftet med planprogrammet är att utreda möjligheterna att förtäta området runt stadshuset med bl a bostäder och skola. Arbetet med planprogrammet är vilande. Att möjliggöra utbyggnad av Tjärnaskolan bidrar till att tillgodose behovet av skola i området Hagalund inom gångavstånd.

Betydelse för hållbar utveckling (1 c)

I planförslaget finns planbestämmelser som omfattar skydd av uppvuxna träd, varav några i allé. Till förslaget hör också att nya träd ska planteras inom allmän plats.

Dagvatten från större parkeringsytor ska renas genom avvattnings till gräsbeklädda ytor innan det leds vidare till recipient.

I planförslaget finns ytor där parkering för cykel och bil möjliggörs. Ytorna är dimensionerade utifrån kommunens parkeringsnorm som syftar till att öka hållbart resande. Planförslaget omfattar också utbyggnad av ny cykelbana inom allmän plats.

Möjligheter att följa miljölagstiftningen (1 d)

Utifrån föreslagen dagvattenhantering bedöms ett genomförande av detaljplanen inte påverka förutsättningarna att följa miljölagstiftningen för vatten.

Genomförande av detaljplanen i övrigt bedöms kunna följa miljölagstiftningen, utifrån övriga bedömningar i undersökningen.

Miljöproblem (2)

Inom fastigheten Pluto 1 finns markföroreningar som delvis sanerats. En utredning visar att det kan förekomma påverkan på platsen från tidigare markförorening och kan krävas åtgärder för att göra marken lämplig för byggnation.

Del av planområdet påverkas av buller från järnväg.

Dalabanan utgör farligt godsled och en utredning har tagits fram till underlag för detaljplanen. Bedömningen är att skolbyggnader kan medges på avståndet minst 50m från järnvägen, mätt från spårmit. Planens bestämmelser reglerar byggnaders placering så att avståndet uppnås.

Sannolika miljöeffekter och områdets egenskaper (3)

Det finns ett antal uppvuxna träd inom och angränsande till planområdet, inom kommunägd mark. Uppvuxna träd är värdefullt, de bidrar med ekosystemtjänster. Några av träden inom planområdet skyddas i planförslaget genom bestämmelser.

Befintlig skola är tidstypisk från mitten av 1900-talet. I planförslaget regleras volymer och placeringar samt del av befintlig utformning för äldre byggnader så att identifierade värden kan bibehållas.

Avhjälpa de sannolika miljöeffekterna (4)

Befintlig markförorening förutsätter eventuellt vissa åtgärder inför byggnation. En utredning har genomförts där exempel på åtgärder presenteras, nämligen att ny skolbyggnad utförs med tät grundplatta och/eller god ventilation. Åtgärder kan regleras med planbestämmelser.

Planläggning för skoländamål innebär att kunskapen om befintlig markförorening ökar. Om markprover visar att föroreningen inte klarar nivåer för känslig markanvändning förutsätter ett genomförande av detaljplanen sanering av marken, vilket innebär att föroreningen avhjälps på den aktuella platsen.

Planområdet påverkas av buller från järnväg, i planförslaget regleras därför att den nya skolgården ska ha bulleravskärmning, antingen genom byggnad eller annan konstruktion. Inom den östra delen av fastigheten som är mest bullerutsatt, medges i planförslaget parkering, vilket i det fallet inte utgör vistelseytor för skolgården.

Med hänsyn till närheten till järnvägen, som utgör farligt godsled, reglerar detaljplanen att minst en entré på den nya byggnaden ska leda ut i riktning bort från järnvägen, och att ventilation ska utföras med central avstängningsfunktion och att tilluftsdon ska placeras på tak eller fasad som vetter bort från järnvägen. Åtgärderna för ventilation innebär att personer utomhus kan inrymmas på ett säkert sätt till bygganden vid en olycka på järnväg med transport med giftig gas.

Miljöeffekternas gränsöverskridande egenskaper (5)

Detaljplanens genomförande bedöms inte ha någon påverkan på andra länder.

Miljöeffekternas omfattning (6)

De miljöeffekter som ett genomförande av detaljplanen orsakar är dels att befintlig markförorening undersöks och vid behov saneras, dels en viss trafikstring då elevantalet ökar något i förhållande till idag, men styrs mot ett hållbart resande utifrån kommunens

styrdokument. Befintlig vegetation ska så långt möjligt bibehållas, och kompletteras. Befintliga kulturmiljövärden kan säkerställas genom detaljplanen. Slutsatsen är att miljöeffekterna vid ett genomförande av detaljplanen sammantaget är positiva och bidrar på områdesnivå till en hållbar utveckling.

Risker för människors hälsa eller för miljön (7)

Befintlig markförorening med förekomst av bensen riskerar att ge negativa långtidseffekter för människor om föroreningen sprids till inomhusluft och påverkar människor genom inandning. Risken kan avhjälpas genom att utförandet av ny skolbyggnad regleras genom bestämmelser i detaljplanen. Att använda marken för skolgård bedöms utifrån genomförd utredning inte innebära någon hälsorisk. Markföroreningen bedöms inte spridas till omgivning eller grundvatten.

Ljudnivån i skola och förskola har betydelse för barns utveckling och lärande, deras sociala kontakter med jämnåriga och vuxna samt för hälsa och trygghet. Naturvårdsverket har tagit fram en vägledning som innebär att minst 50 procent av skolgården ska klara max 50 dBA ekvivalent ljudnivå från väg- och spårtrafik, och utgöras av de ytor där barnen befinner sig mest. Övriga vistelseytor inom skolgården ska klara 55 dBA ekvivalent ljudnivå. Planförslaget innebär att riktvärdena klaras inom befintlig och tillkommande skolgård.

Riskanalys med avseende på järnväg hanterar risken för en olyckshändelse, och visar att planområdet delvis påverkas av farligt gods på järnväg med avseende på samhällsrisk. Jämfört med nuläget ökar risken något vid ett ianspråkstagande av marken norr om befintlig skola för skolgård jämfört med nuläget, eftersom närheten till järnväg ökar. Analysen visar att risken för olyckor där många människor omkommer ökar något om marken tas i anspråk, men konsekvenserna av en olycka kan minskas med fysiska åtgärder och på så sätt reduceras risken för att många människor omkommer, till att ligga nära gränsen för helt acceptabel nivå (nedre gränsen för ALARP – nivåer där åtgärd ska vidtas).

Planområdet bedöms inte drabbas av allvarliga konsekvenser till följd av skyfall. Ett genomförande av detaljplanen bedöms inte orsaka att riskera skador nedströms vid ett skyfall. Skyfallsvolymer kan fördröjas inom parkområdet öster om planområdet.

I planförslaget föreslås en ny trafikangöring för bil och utvecklad cykelangöring. Varuleveranser har i förslaget separerats från barns skolväg för att öka trafiksäkerheten vid skolan. Planförslaget innebär också att förutsättningarna för att cykla förbättras utmed Masergatan. En säker trafikmiljö med bra cykelangöring kan bidra till att barn självständigt kan använda transportsystemet och bidra till ökad fysisk aktivitet i vardagen. Minskat transportarbete med bil kan också bidra till minskat buller och bättre luftkvalitet utmed barns skolväg.

Områdets sårbarhet (8)

Inom planområdet finns en lämning av en tidigare banvall som användes fram till 1950-talet. Lämningen är av Riksantikvarieämbetet registrerad som en övrig kulturhistorisk lämning och klassas inte som en fornlämning. Genom den befintliga skolbyggnadens orientering och ledningsstråket i den forna järnvägens sträckning, bibehålls den kulturhistoriska lämningen. Lämningen kan till viss del förstärkas genom placering av

entréplatser och gångstråk inom den nya skolgården, som överensstämmer med den forna järnvägssträckningen.

Skyddade områden (9)

Planområdet berörs av riksintresse för totalförsvaret avseende Borlänge flygplats och väderradarstation som finns i Leksand. Riksintresset för totalförsvaret bedöms inte påverkas av planförslaget.

Kommunens bedömning

Utifrån Miljöbalken 6 kap 6§ och Miljöbedömningsförordningen 5§ bedömer Borlänge kommun att planförslaget inte förväntas medföra betydande miljöpåverkan. Ett genomförande av detaljplanen bedöms inte påverka något riksintresse enligt Miljöbalken 3-4 kap. eller miljökvalitetsnormer enligt Miljöbalken 5 kap.

Planförslaget innebär att mark där en bensinmack tidigare låg, tas i anspråk för skoländamål. Tjörnaskolan har idag behov av att utöka lokaler för undervisning, friyta och en bättre trafikangöring. Förslaget innebär att tillgodose de identifierade behoven, samtidigt som kvartersstrukturen kompletteras, och stråket Masergatan förstärks som ett stadsmässigt stråk med gott om utrymme för gång och cykel.

De miljöeffekter som ett genomförande av detaljplanen orsakar är dels att befintlig markförorening undersöks och vid behov saneras, dels en viss trafikalstring då elevantalet ökar något i förhållande till idag, men transportbehovet kan tillgodoses genom ett ökat hållbart resande i enlighet med kommunens styrdokument.

Jämfört med nuläget ökar risken vid en farligt godsolycka på järnvägen något genom planförslaget. Riskerna bedöms dock vara på acceptabla nivåer. Planförslaget innebär en minskad bullerstörning inom skolgården jämfört mot idag. Befintlig vegetation ska så långt möjligt bibehållas, och kompletteras. Befintliga kulturmiljövärden kan säkerställas genom detaljplanen.

Slutsatsen är att miljöeffekterna vid ett genomförande av detaljplanen sammantaget är positiva och bidrar på områdesnivå till en hållbar utveckling. Planförslaget påverkar inte några skyddade områden och bedöms bidra till att miljölagstiftningen ska kunna följas.

MILJÖ- OCH SAMHÄLLSBYGGNADSNÄMNDEN